

Sporen van Transcendentie

5

Petra Bolhuis
Maieutiek voorjaar
2021

1

Drie pijlers van Jaspers denken

- Wereldoriëntatie = zelfbetrokkenheid van de mens op het eigen bestaan en daarom op de wereld.
- Existentieverheldering= ken u zelve (college 6)
- Metafysica = datgene wat nodig is omdat de eerste twee menselijke activiteiten geen grond in zichzelf kunnen vinden. (college 7)

2

Wereld oriëntatie

De wijsbegeerte als term ontspringt in de westerse filosofie aan de Griekse scholen die opgericht werden om met elkaar de opkomende rationaliteit uit te bouwen en aan de persoonlijke vrijheid te werken. Dat wil zeggen wijsbegeerte begon met mannen die zich bewust werden van een wereld die niet geregeerd werd door voorouders, traditie en goden, maar door henzelf.

3

Kennis en wijsheid

Kennis bestond uit de toenemende stroom informatie die werd vergaard om greep te krijgen op de wereld waarin men leefde. Wijsheid was de openheid naar de wereld en de omgang met de wereld op zodanige wijze dat men vrij werd of bleef. Wat 'vrij' is hangt af van de school waarin men zich verdiept; vrij van lijden, de noodzaak vooringenomenheid of de opgelegde culturele tradities.

4

Ken u zelve

Kennis van de wereld van de objecten of verschijnselen,
Kennis van de eigen natuur, het eigen gedrag en de eigen grenzen,
In eerste instantie lopen al deze denkinhoudten, gekoppeld aan oefeningen, door elkaar. Gaandeweg worden scholen instituties en instituties gaan de woorden van hun voorgangers vastleggen.

5

Leer de leer

Zeker in de opname in het Christendom, maar ook daarvoor al, werd filosofie leerstellig. Jaspers wil net als Heidegger en Sartre het denken weer levendig maken. Ze doen dat elk op hun eigen wijze. Maar wat ze gemeen hebben is het existentialistische en het terugbrengen van de wereld in de filosofie.

6

Wereldverlies

Wereldverlies is wat filosofen ondergaan als het ondermaanse teruggebracht wordt tot een afspiegeling van- of een leerschool tot het ware leven achter de verschijnselen.

In de Grotallegorie van Plato zien we dat de filosofie afstand gaat nemen van het gewone leven.

Ook in teksten van Augustinus wordt het kiezen voor het eeuwige boven het tijdelijke benadrukt.

Transcendentie_Maleutiek_college_5

7

Da-sein in de wereld

Als een menselijk subject gaat denken, dan ervaart het eerst een directe relatie met de wereld, maar ook een er niet mee samenvallen. Dat is wat *Da-sein* beschrijft. Het is de vraag van een zelfbewust denkend en ervarend wezen. En terwijl je maar één iemand op één moment kunt zijn, kan het denken over dat zijn veelvoudig zijn.

Transcendentie_Maleutiek_college_5

8

Terugkeer van de mens

Om allerlei redenen komt de mens weer aan de orde in de filosofie en dat zien we met de opkomst van menswetenschappen, maar ook met de opkomst van het existentialisme in de filosofie. Dat maakt ook dat moderne filosofen weer een plek moeten toekennen aan de mens in zijn ondermaanse bestaan en de reflectie die daarover plaatsvindt.

Transcendentie_Maleutiek_college_5

9

Grenzen

Ondertussen hebben zich vakwetenschappen ontwikkeld. "Doordat de vakwetenschappen de wereld ieder uit een bepaald aspect bestuderen (...), volgt uit de wetenschappelijke wereldoriëntatie een pluraliteit aan wereldbeelden. (...) Wat toegankelijk is voor de wetenschappen is niet meer dan de fenomenale wereld als verschijning, als *Ding für sich*, als *Vorstellung*." (56)

Transcendentie_Maleutiek_college_5

10

Wereld

"Als ik greep wil krijgen op *de Wereld*, dan moet ik de wezenlijke ervaring doormaken, dat ik hem noch in zijn *ene zijn*, noch mijzelf als het *ene Da-sein* kan bereiken. (...) ze is objectief gespleten in de kennisperspectieven, en subjectief in de veelvoudigheid van het bestaan." (56)

Transcendentie_Maleutiek_college_5

11

Nietzsche en de waarheid van de wereld

Nietzsche laat in vele voorbeelden zien dat wij een kennismethode hebben en dan met die methode de wereld willen gaan kennen, maar het is 'als je enige gereedschap een hamer is, zie je overal spijkers'

Juist in de moderne tijd is de wereld wat Sloterdijk noemt *polyperspectivisch stukgeslagen*.

Transcendentie_Maleutiek_college_5

12

Wetenschap

Methodisch, objectief, herhaalbaar en controleerbaar levert zij geordende kennis over de wereld en daar hebben we veel aan.

Maar deze kennis is -en daar gaat het Jaspers om- niet omvattend.

We worden ons daar steeds beter van bewust omdat de wetenschap zich zo snel ontwikkelt. We maken het voortschrijden van kennis bewust mee.

Transcendentie_Maleutiek_college_5

13

Transcendentie is nodig

Wetenschap levert geen omvattend beeld op én zij kan ons niet vertellen hoe we moeten leven.

2 vormen van transcenderen;

1. De perspectieven worden in één perspectief geplaatst, hoe voorlopig ook.
2. De filosofie wil de plaats van de mens in de wereld doordenken.

Transcendentie_Maleutiek_college_5

14

Het onkenbare omvattende

Hier verlaat Jaspers het idee dat er een omvattend ontologie is. Er is niet één wereld achter de verschijnselen die tot object gemaakt kan worden. "Het zijn blijft een principieel niet-objectiveerbare term die daarom nooit onderwerp van wetenschappelijk denken kan worden." (57)

Omvattend zijn ontsnapt ook filosofisch aan objectivering.

Transcendentie_Maleutiek_college_5

15

Periechontologie (57)

Leer van het omvattende. Dat wil zeggen de filosofie doet steeds onderzoek naar- en uitspraken over het concrete bestaan tegen de achtergrond van het omvattende waarvan we weten dat we er niet bij kunnen komen met ons denken.

Het is misschien weer meer de kunst van het niet alles erbij betrekken en theorieën niet op alles van toepassing willen maken.

Transcendentie_Maleutiek_college_5

16

Doel

De filosofische wereldoriëntatie heeft dus weet van haar eigen grenzen. Waar het denken naar eenheid, geslotenheid en totaliteit streeft, breekt deze oriëntatie de geslotenheid juist open.

Jaspers maakt een onderscheid tussen wetenschap en bijgelovige wetenschap, deze laatste mist dat weten van grenzen.

Transcendentie_Maleutiek_college_5

17

Wetenschap en existentie

"Het weten geeft geen laatste bevrediging. Maar het is de weg waarover de existentie tot zichzelf kan komen: Terwijl zij in de wereldoriëntatie naar kennis streeft, hangt de zin van de wetenschap in de laatste plaats af van datgene waaruit de existentie de mogelijkheid vormt om de wereld te transcenderen"

Als je het geheel objectiverend niet kunt bereiken moet het via de ervaring.

Transcendentie_Maleutiek_college_5

18